

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

3. Vtrum iste modus fuerit conuenientior.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

Super quæstionibus quadragesimalibus articulum secundum.

Titulus statim affertur: quia videtur per se scilicet quod non prius erat querendum, si erat alius modus possibilis, quærenda erat necessitas alterius eorum. Post necessitatem siquidem conclusam unius modi, quid ad alium modum possibilis.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Ad hoc dicitur, quod si possibile absolute sit comminatus ac prius necessario, & propterea querenda prius esset possibilis, quam necessitas absolute: possibile tamen, ut medium ad finem non est prius necessario ad finem comminatus, hoc est comminatus, hoc est comminatus.

Deus, qui diues est in misericordia, pp nimiam charitatem, qua dilexit nos, cum essemus mortui peccatis, conuiuificauit nos in Christo.

AD QVARTVM dicendum, quod peccatum angeli non fuit remediale sicut peccatum hominis, ut ex supradictis in 1. parte patet.

ARTICVLVS II.

Vtrum fuerit possibilis alius modus liberationis humane, quam per passionem Christi.

AD SECVNDVM sic procedit. Videtur, quod non fuerit possibilis alius modus liberationis humane, quam per passionem Christi. Dicitur enim dominus Io 12. Ni si granum sumentis cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autem mortuum fuerit, multum fructum afferit. ubi dicit Aug. quod seipsum granum dicebat, nisi ergo mortem passus esset, aliter fructum nostre liberationis non fecisset.

2. Præ. Matth. 26. dominus dicit ad Patrem, Pater mi, si non potest hic calix transire, nisi bibam illud, fiat uoluntas tua. loquitur autem ibi de calice passionis. ergo passio Christi præteriri non poterat. unde & Hila. dicit, ideo calix transire non potest nisi illi bibat, quia reparari nisi ex eius passione non possumus.

3. Præ. Iustitia Dei exigitur, ut homo a peccato liberaretur, Christo per passionem satisfaciendo: sed Christus suam iustitiam non potest præterire: dicit enim 2. ad Tim. 2. Si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest: seipsum autem negaret, si iustitiam suam negaret, cum ipse sit iustitia. ergo uidetur quod non fuerit possibile alio modo hominem liberari, quam per passionem Christi.

4. Præ. Fidei non potest subesse falsum: sed antiqui patres crediderunt Christum passurum. ergo uis, quod non potuerit esse, quoniam Christus pateretur. SED CONTRA est, quod Aug. dicit 13. de Trin. Modum, quo nos per mediatorē Dei & hominū, hominem Christum Iesum, Deo liberare dignatur, asserimus bonum & diuinum congruum dignitati: uerum etiam ostendimus, non alium modum possibilem Deo defuisse, cuius potestati cuncta æqualiter subiacent.

RESPON. Dicendum, quod aliquid potest dici possibile uel impossibile dupliciter, uno modo simpliciter, & absolute: alio modo ex suppositione. Simpliciter

igitur & absolute loquendo, possibile fuit Deo alio modo hominem liberare, quam per passionem Christi, quia non est impossibile apud Deum omne uerbum, ut dicitur Luc. 1. Sed ex aliqua suppositione facta, fuit impossibile: quia enim impossibile est Dei præscientiam falli, & eius uoluntatem seu dispositionem cassari, supposita præscientia & præordinatione Dei de passione Christi, non erat simul possibile Christum non pati, uel hominem alio modo, quam per eius passionem liberari: & est eadem ratio de omnibus his que sunt præscita, & præordinata a Deo, ut in Prima parte habitum est.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod dominus ibi loquitur, supposita præscientia & præordinatione Dei, secundum quam erat ordinatum, ut fructus humane salutis non sequeretur, nisi Christo patiente. & similiter intelligendum est, quod secundo obicitur, Si non potest hic calix transire nisi bibam illum. si per hoc, quod tu ita disposuisti, unde subdit, Fiat uoluntas tua.

AD TERTIVM dicendum, quod hæc etiam iniustitia dependet ex uoluntate diuina, ab humano genere satisfactionem exigente pro peccato. nam si uoluisset absque omni satisfactione hominem a peccato liberare, contra iustitiam non fecisset: ille enim iudex non potest salua iniustitia culpam sine pena dimittere, qui habet punire culpam in alium commissam, puta, uel in alium hominem, uel in totam rem publicam, siue in superiorem principem: sed Deus non habet aliquem superiorem, sed ipse est supremus & commune bonum totius uniuersi. & ideo si dimittat peccatum, quod habet rationem culpam, ex eo quod contra ipsum committitur, nulli facit iniuriam: sicut qui cumque homo remittit offensam in se commissam absque satisfactione, misericorditer, & non iniuste agit, & ideo David misericordiam petens dicebat, tibi soli peccaui, quasi dicat potes sine iniustitia mihi dimittere.

AD QVARTVM dicendum, quod fides humana, & est scripturam diuinam, quibus fides instruitur, innuntur præscientie & præordinationi diuinæ. & ideo eadem ratio est de necessitate, quæ puenit ex suppositione eorum, & de necessitate, quæ puenit ex præscientia & uoluntate diuina.

ARTICVLVS III.

Vtrum fuerit aliquis modus conuenientior ad liberationem humanam generis, quam per passionem Christi.

AD TERTIVM sic proceditur. Videtur, quod alius modus con-

uenientior ad liberationem nostram necessaria: secundo, quomodo necessaria, an scilicet sine qua non potuisset haberi libertas humana. Et quoniam in hoc articulo concluditur quod passio Christi non est sic necessaria (quonia potuit alio modo humanum genus liberari) ideo consequenter in tertio articulo quaeritur, an passio Christi fuerit conuenientius medium ad libertatem humanam, quam alius alius modus possibilis.

In corpore articuli est una distinctio in membris cum duabus conclusionibus, iuxta duo membra. Distinctio est: Possibile uel impossibile dupliciter, uel absolute, uel ex suppositione. Prima conclusio est: Alio modo quam per passionem Christi hominem liberari fuit possibile simpliciter. Probatur: quia non est impossibile apud Deum omne uerbum. Secunda conclusio est: Alio modo, quam per passionem Christi, hominem liberari, fuit impossibile supposita præscientia & definitione Dei facta. Probatur, quia impossibile est definitionem & præscientiam Dei falli.

Super quæst. 46. articulum tertium. Titulus monstrat euacuatum iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctorum (necessarii sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

Super quæst. 46. articulum tertium. Titulus monstrat euacuatum iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctorum (necessarii sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

Super quæst. 46. articulum tertium. Titulus monstrat euacuatum iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctorum (necessarii sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

Super quæst. 46. articulum tertium. Titulus monstrat euacuatum iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctorum (necessarii sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

Super quæst. 46. articulum tertium. Titulus monstrat euacuatum iam esse distinctionem factam in primo articulo de necessario. Nam illorum duorum modorum ibi indistinctorum (necessarii sine quo nullo modo potest haberi finis, & sine quo non ita conuenienter) primum in secundo articulo discussum est, ut patuit in illo: reliquum autem in presenti articulo discutitur. Comparatur siquidem in hoc titulo passio Christi ad quodcumque aliud medium possibile pro libertate humana, secundum conuenientiam, an scilicet ipsa passio Christi

D. 490.

p. 9. q. 14. ar. 2. 1. 2.

Super quæst. 46. articulum tertium.

3. dist. art. 4. q. 3. co. & di. 10. ar. 4. q. 2. & quæst. 1. ar. 2.

Christi sit convenientius medium, quam alia. Ex quo enim conclusum fuit, quod non est medium necessarium sine quo non oportebat discutere, an sit medium necessarium propter melius, quod nunc fit. Et scio, quod quemadmodum articulus secundus motus est simpliciter & absolute de medio alio possibilibus ad talem finem, & non praesupposita definitione Dei de medio hoc, scilicet passionis Christi: & propterea responsum est cum distinctione: ita hic quoque inter media ad talem finem possibilia simpliciter & absolute, quaeritur quod eorum sit convenientius. Et est quasi quaerere rationes, quare tale medium, scilicet passionis Christi, sit potius praelectum ad talem finem (scilicet liberationis humanae) quam quocunque aliud medium Deo possibile. Dixi autem, quasi, quia hic non discutitur diuina voluntatis ratio, sed ratio, seu proportio & convenientia maior medij ad finem.

Ex li. 2. tex. 18. tom. 3.

Lib. 13. c. 16. paulo. post prin. tom. 3.

In corpore vnica conclusio. Modus liberationis humanae per passionem Christi est convenientior, quam per solam Dei voluntatem. Probat. Tanto modus aliquis est convenientior, quanto per ipsum plura concurrunt expedientia ad finem illum: sed per modum istum multa concurrunt, quae non concurrerent, si per solam Dei voluntatem liberaremur. ergo. Probat. minor ex quinque claris in litera.

Vbi nota quod alij modi liberationis humanae, aut essent per creaturam aliquam, aut per solam Dei voluntatem. Et siquidem per aliquam creaturam media liberaremur, clare, & euidenter constat, quod remotius fuisset medium ab efficacia perducendi ad finem, quam passio Christi, quoniam est passio suppositi diuini efficacissimi ad omnia: & quia hoc erat per se euidenter, derelictum est ab Au

uenientior fuisset liberationis humanae, quam per passionem Christi. Natura enim in sua operatione imitatur opus diuinum, utpote a Deo mota & regulata: sed natura non facit per duo, quod per vnum potest facere. Cum ergo Deus poruerit hominem liberare sola propria voluntate, non videtur convenientius fuisse, quod ad liberationem humani generis Christi passio adderetur.

¶ 2. Praet. Ea, quae sunt per naturam, convenientius sunt quam ea quae sunt per violentiam: quia violentia est quadam excisio seu casus ab eo, quod est secundum naturam, ut dicitur in lib. 3. de celo. * sed passio Christi mortem violentam induxit, ergo convenientius fuisset, ut Christus naturali morte moriendo, hominem liberaret, quam quod pateretur.

¶ 3. Praet. Convenientissimum videtur, quod ille qui violenter & iniuste detinet aliquid, per superioris potentiam spoliatur. vnde Isa. 52. dicitur. Gratis venundati estis, & sine argento redimemini: sed diabolus nullius in hunc habebat, quem per fraudem deceperat, & per quamdam violentiam seruituti subiectum detinebat, ergo videtur convenientissimum fuisse, quod Christus diabolum per solam potentiam spoliaret absque sua passione.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit 13. de Trini. Sananda nostrae miseriae conuenientior modus alius non fuit, quam per Christi passionem.

RESPON. Dicendum, quod tanto aliquis modus convenientior est ad assequendum finem, quanto per ipsum plura concurrunt, quae sunt expedientia fini. Per hoc autem, quod homo per Christi passionem est liberatus, multa concurrerunt ad salutem hominis pertinentia praeter liberationem a peccato. Primo enim per hoc homo cognoscit, quantum Deus hominem diligit, & per hoc prouocatur ad eum diligendum, in quo perfectio humanae salutis consistit: vnde Apostolus dicit Ro. 5. Commendat suam charitatem Deus in nobis, quoniam cum inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est. Secundo, quia per hoc dedit nobis exemplum obedientiae, humilitatis, constantiae, iustitiae, & ceterarum virtutum in passione Christi ostensarum, quae sunt necessariae ad humanam salutem. Vnde dicitur 1. Pet. 2. Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia eius. Tertio, quia Christus per passionem suam non solum

hominem a peccato liberauit, sed etiam gratiam iustificationis, & gloriam beatitudinis ei promeruit, ut infra dicitur. * Quarto, quia per hoc est homini inducta maior necessitas, se in munem a peccato conseruandi, qui se sanguine Christi redemptum cogitat a peccato, secundum illud 1. Corinth. 6. Empti enim estis pretio magno: glorificate & portate Deum in corpore uestro. Quinto, quia hoc ad maiorem dignitatem hominis cessit, ut sicut homo uictus fuerat & deceptus a diabolo, ita etiam homo esset qui diabolum uinceret: & sicut homo mortem meruit, ita homo moriendo, mortem superaret, unde dicitur 1. ad Corinth. 15. Deo gratias, qui dedit nobis uictoriam per Iesum Christum. & ideo convenientius fuit, quod per passionem Christi liberaremur, quam per solam Dei uoluntatem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod natura etiam ut aliquid faciat, plura ad unum assumit, sicut duos oculos ad uidentium. & idem patet in alijs.

AD SECUNDUM dicendum, quod sicut Chryso. dicit, Christus non sui mortem, quam non habebat, cum sit uita: sed hominum mortem uenerat consumpturus. Vnde non propria morte corpus de posuit, sed ab hominibus illatam sustinuit: sed etsi agrorauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, inconueniens erat eum, qui sanaret aliorum languores, habere proprium corpus affectum languoribus: sed & si abique morte corpus alicubi seorsum de posuisset, ac deinde se offerret, non crederetur ei de resurrectione differenti. Quomodo enim pateret Christi in morte uictoria, nisi coram omnibus eum patiens, per incorruptionem corporis, probasset extinctam.

AD TERTIUM dicendum, quod licet diabolus iniuste inuaserit hominem, tamen homo propter peccatum, iuste erat sub seruitute diaboli derelictus a Deo. & ideo conueniens fuit, ut per iustitiam homo a seruitute diaboli liberaretur, Christo satisfaciente pro ipso per suam passionem. Fuit etiam hoc conueniens ad uincendam superbiam diaboli, qui est desertor iustitiae, & amator potentiae, ut Christus diabolum uinceret, & hominem liberaret, non per solam potentiam deitatis, sed etiam per iustitiam, & humilitatem

ore. Si uero esse per solam Dei uoluntatem, expectatus quod dem fuisset, utpote sola uoluntate Dei concurrentes, sed non suauis, torque bonis fultus fuisset modus liberandi hominem, ut patet ex tot bonis in litera positis. Et propterea Aug. comparauit modum passionis Christi ad modum ex sola Dei uoluntate, tamquam praeferebat. aliquid difficultatis.

Circa rationes reditas in litera maioris conuenientiae ad liberandum genus humanum per Christi passionem, aduerte, quod ad duo capita primariae uincet se reduci uidentur, uel ad suauitatem dispositionis, uel ad humanam dignitatem. Nam duci nos in salutem ex commendata Dei charitate, & exemplo Christi & merito, & praetiositate & humilitate, ad suam spectat dispositionem nostrae consequendae salutis: quod autem homo seipsum saluet, redimat, pro se pugnet, mereatur, uincat, satisfaciat, triumphet, regnet, in dicitur, & humilitate dignitatem, ut facile patet dilatando.

In responsione ad secundum circa illud Chrysolomi: sed & si abique morte corpus alicubi de posuisset: aduerte, quod si, ut sonat, sumitur, non uidetur intelligibile, quonia sine morte corpus non deponitur: nam si occultaretur a sensibus nostris, non propterea esset depositum, sed occultatum. Et propterea non de morte ut est separatio animae a corpore, sed de morte, ut est resolutio corporis terminata ad separationem animae a corpore intelligo: quoniam de huiusmodi morte preloquutus est, dicens, si conueniens fuisse, si agrorauisset corpus eius, & in conspectu omnium solueretur, quasi diceret, quod tam si naturali resolutione obisset, quae si miraculose ex di-

passionis ut August. * dicitur. de A Trinitate.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum Christus pati debuerit in cruce.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit pati in cruce. Veritas enim debet respondere figuræ: sed in figura Christi præcellerunt omnia sacrificia ueteris Testamenti, in quibus animalia gladio necabatur, & postmodum igni cremabantur. ergo uideatur quod Christus non debuerit pati in cruce, sed magis gladio uel igne.

¶ 2 Præter. Dam. * dicit, quod Christus non debuerit assumere detestabiles passiones: sed mors crucis uidetur fuisse maxime detestabilis & ignominiosa. unde dicitur Sapient. 2. Morte turpissima condēnemus eum. ergo uideatur, quod Christus non debuerit pati mortem crucis.

¶ 3 Præter. De Christo dicitur, Benedictus qui uenit in nomine Domini, ut patet Matth. 21. sed mors crucis erat mors maledictionis, secundum illud Deuteronomij uersum primo. Maledictus est a Deo qui pendet in ligno. Ergo uidetur quod non fuerit conueniens Christum crucifigi.

SED CONTRA est, quod dicitur Phil. 3. Factus est obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.

RESPONDEO. Dicendum, quod conuenientissimum fuit Christum pati mortem crucis. Primo quidem, propter exemplum uirtutis. Dicit enim Augustinus * in libro octuagesimo tertio questionum sapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte uiueremus, suscepit.

Pertinet autem ad uitam rectam, ea, quæ non sunt metuenda, non metueri. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt.

Vt ergo nullum genus mortis recte uiuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit, nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius, & formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis maxime conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis, quod fuit ex eo quod contra mandatum Dei, pomum ligni uetiti sumpsit. & ideo conueniens fuit, quod Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum pateretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat, secundum illud Psal. 64. Quæ non rapui, tunc exoluam. Unde Augustinus dicit in quodam sermone de passione, Contempsit Adam præceptum

accipiens ex arbore pomum: sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est quia ut (Chryso. * dicit in sermone de passione) in excelso ligno, & non sub recto passus est, ut etiam ipsius aeris natura mundetur: sed & ipsa terra simili beneficium sentiebat, decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Io. 3. Oportet exaltari Filium hominis, dicit, Exaltari audiens, suspensionem intelligas in altum, ut sanctificaret aerem, qui sanctificauerat terram ambulando in ea. Quarta ratio est: quia per hoc quod in alto moritur, ascensum nobis parat in caelum, ut Chryso. dicit. Et inde est, quod ipse dicit Io. 12. Ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit uniuersali saluationi totius mundi. Unde Gregor. Nicen. dicit, quod figura

crucis a medio * contactu in quatuor extrema partita, significat uirtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, ubique diffusam. Chryso. etiam dicit, quod in cruce expansis manibus moritur, ut altera manu ueterem populum, altera, eos qui ex gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est, quia per hoc genus mortis, diuersæ uirtutes designantur. Unde Augustinus * dicit in libro de gratia ueteris, & noui Testamenti, Non frustra tale genus mortis elegit, ut latitudinis & altitudinis & longitudinis, & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno, quod transuersum desuper figitur. hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo, quod ab ipso ligno usque ad terram conspicitur est: ibi enim quodam modo statur, id est, persistitur & perseveratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quæ transuersum figitur, sursum uersus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi, quia bene sperantium superna expectatio est. Iam uero illud ex ligno, quod fixum occultatur, unde totum illud exurgit, profunditatem significat gratiæ gratiæ. Et sicut Augustinus * super Ioan. dicit. Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est, quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. ut enim Augustinus dicit in sermone de passione, de diluuiio aquarum, humanum genus arca lignea liberauit: de Aegypto Dei populo recedente, Moyses uirga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & populum Dei redemit: idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit: ex lignea uirga de spiritali petra salutis unda profertur. Et ut Amalec uinceretur, circa uirgam Moyses expansis manibus extenditur, & lex Dei, arca Testamenti creditur lignæ, ut his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus ueniat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis, ut habetur Exod. uersum sexto. & quantum ad hoc, ueritas respondet figuræ: non autem oportet quod quantum ad omnia, quia iam non esset similitudo, sed ueritas, ut Dama. * dicit in tertio libro. Specialiter tamen, ut Chryso. dicit, non caput ei amputatum, ut Ioan. ni, necque sectus est, ut Isaias, ut corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio uolentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

AD SECUNDVM dicendum, quod Christus delectabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant

In hom. de cruce & latrone qua inci. Hodier na die. non rem. a prin. tom. 3.

alias, tradit.

In Epist. c. 26. a me. tom. 2.

Trac. 119. in lo. parum a prin. tom. 9.

li. 3. orth. f. c. 26. non 16 ge a h.

uina potestate absq. preuia dissolutione, subito separasset animam a corpore. aliquid deponens ipsum, inconueniens fuisse.

¶ Super Questionis quadragesimæ articulum quartum. Trinitas clarior. In corpore una conclusio: Conuenientissimum fuit, Christum pati mortem crucis. Probat in litera rationibus septem, quibus potest ad id octaua, quod ideo mortem crucis elegit, ut usque ad ultimum, quatuor sententiam scilicet uisus auditus, olfactus, & gustus ac lingua. In officio uero libere posset, & ad cumulum passionis, uidentis, audiens, odorans, gustans, & contraria ignominiosa, &c. & ad conuincendam mysteria, quæ uerbis in cruce dicitis, expleat, & commendando Marem, & Latronem exaudiendo &c.

In responsione ad tertium memento quod maledictus a Deo quilibet est, cui mali aliquid a Deo inferatur: quia enim ipse dixit, & facta sunt sicut benediceret alicui Deum, est benefacere illi, ita Deum maledicere, alicui est illi malum facere. Et quia Deus propter scelus populi sui percussit Christum, multa mala poenæ, & specialiter malum poenæ ignominiosissimæ crucis in tulit illi, ideo maledixit Christo, dum illi malum fecit, & propterea Christum sicut omnis patiens in cruce, maledictus a Deo dicitur.

¶ Illud quod dicitur in libro octuagesimo tertio questionum sapientia Dei hominem ad exemplum, quo recte uiueremus, suscepit.

Pertinet autem ad uitam rectam, ea, quæ non sunt metuenda, non metueri. Sunt autem homines, qui quamuis mortem ipsam non timeant, genus tamen mortis horrescunt.

Vt ergo nullum genus mortis recte uiuenti homini metuendum esset, illius hominis cruce ostendendum fuit, nihil enim erat inter omnia genera mortis, illo genere execrabilius, & formidabilius. Secundo, quia hoc genus mortis maxime conueniens erat satisfactioni pro peccato primi parentis, quod fuit ex eo quod contra mandatum Dei, pomum ligni uetiti sumpsit. & ideo conueniens fuit, quod Christus ad satisfaciendum pro illo peccato seipsum pateretur ligno affigi, quasi restituens quod Adam sustulerat, secundum illud Psal. 64. Quæ non rapui, tunc exoluam. Unde Augustinus dicit in quodam sermone de passione, Contempsit Adam præceptum

accipiens ex arbore pomum: sed quicquid Adam perdidit, Christus in cruce inuenit. Tertia ratio est quia ut (Chryso. * dicit in sermone de passione) in excelso ligno, & non sub recto passus est, ut etiam ipsius aeris natura mundetur: sed & ipsa terra simili beneficium sentiebat, decurrentis de latere sanguinis stillatione mundata. Et super illud Io. 3. Oportet exaltari Filium hominis, dicit, Exaltari audiens, suspensionem intelligas in altum, ut sanctificaret aerem, qui sanctificauerat terram ambulando in ea. Quarta ratio est: quia per hoc quod in alto moritur, ascensum nobis parat in caelum, ut Chryso. dicit. Et inde est, quod ipse dicit Io. 12. Ego, si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad meipsum. Quinta ratio est, quia hoc competit uniuersali saluationi totius mundi. Unde Gregor. Nicen. dicit, quod figura crucis a medio * contactu in quatuor extrema partita, significat uirtutem & prouidentiam eius, qui in ea pependit, ubique diffusam. Chryso. etiam dicit, quod in cruce expansis manibus moritur, ut altera manu ueterem populum, altera, eos qui ex gentibus sunt, trahat. Sexta ratio est, quia per hoc genus mortis, diuersæ uirtutes designantur. Unde Augustinus * dicit in libro de gratia ueteris, & noui Testamenti, Non frustra tale genus mortis elegit, ut latitudinis & altitudinis & longitudinis, & profunditatis, de quibus Apostolus loquitur, magister existeret. Nam latitudo est in eo ligno, quod transuersum desuper figitur. hoc ad bona opera pertinet, quia ibi extenduntur manus. Longitudo in eo, quod ab ipso ligno usque ad terram conspicitur est: ibi enim quodam modo statur, id est, persistitur & perseveratur, quod longanimitati tribuitur. Altitudo est in ea ligni parte, quæ ab illa quæ transuersum figitur, sursum uersus relinquitur, hoc est ad caput crucifixi, quia bene sperantium superna expectatio est. Iam uero illud ex ligno, quod fixum occultatur, unde totum illud exurgit, profunditatem significat gratiæ gratiæ. Et sicut Augustinus * super Ioan. dicit. Lignum, in quo fixa erant membra patientis, etiam cathedra fuit magistri docentis. Septima ratio est, quia hoc genus mortis plurimis figuris respondet. ut enim Augustinus dicit in sermone de passione, de diluuiio aquarum, humanum genus arca lignea liberauit: de Aegypto Dei populo recedente, Moyses uirga diuisit, & Pharaonem prostrauit, & populum Dei redemit: idem Moyses lignum in aquam misit, & amaram aquam in dulcedinem commutauit: ex lignea uirga de spiritali petra salutis unda profertur. Et ut Amalec uinceretur, circa uirgam Moyses expansis manibus extenditur, & lex Dei, arca Testamenti creditur lignæ, ut his omnibus ad lignum crucis, quasi per quosdam gradus ueniat.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod altare holocaustorum, in quo sacrificia animalium offerebantur, erat factum de lignis, ut habetur Exod. uersum sexto. & quantum ad hoc, ueritas respondet figuræ: non autem oportet quod quantum ad omnia, quia iam non esset similitudo, sed ueritas, ut Dama. * dicit in tertio libro. Specialiter tamen, ut Chryso. dicit, non caput ei amputatum, ut Ioan. ni, necque sectus est, ut Isaias, ut corpus integrum & indiuisibile morti seruet, & non fiat occasio uolentibus Ecclesiam diuidere. Loco autem materialis ignis, fuit in holocausto Christi, ignis charitatis.

AD SECUNDVM dicendum, quod Christus delectabiles passiones assumere renuit, quæ pertinebant